

**LORETO – vjersko raskrižje između Italije, Europe i Istoka (LORETO –
crocevia religioso tra Italia, Europa ed Oriente). Izd. Morcelliana, 1997,
I–XXXII + 1–596.**

Ambrozijanska zaklada pape Pavla VI, uz sudjelovanje Papinske delegacije, povodom sedamstote obljetnice Svete nazaretske kuće u Loretu, organizirala je od 19. do 21. svibnja 1995. godine u Villa Cagnola di Gazzada (Varese) znanstveni skup o vjerskoj činjenici Loretskog svetišta. Na znanstveni skup bili su pozvani izabrani međunarodni znanstvenici. Izbor mjesta, u kojemu se obično održavaju znanstveni skupovi i seminari, poglavito o vjerskoj tematici, bio je znak da se pozornost sudionika, ali i čitave javnosti, prigodom spomenute obljetnice usredotočuje na čudesnu pojavnost Loreta, koja je proširena daleko izvan područja talijanske pokrajine Marke. To potvrđuje i izbor organizatora znanstvenog skupa, Ambrozijanske naime zaklade, koju je utemeljio papa Pavao VI, očitujući time svoju veliku ljubav prema Mariji.

Prema staroj i časnoj predaji, Svetište u Loretu čuva Kuću Nazaretske Djevice, u kojoj je ona primila anđelovo navještenje da će roditi Sina Božjega. Kada su prvi pisci o spomenutom Svetištu pokušavali događaj čudesnog prijenosa Marijine Kuće iz Nazareta smjestiti u vremenske okvire, onda su se složili da se on zbilo 10. prosinca 1294. godine. Od druge polovice 14. stoljeća štovanje Djevice Loretske raširilo se po cijelom području današnje Italije i tako uvelike izišlo izvan granica biskupije Recanati. Također iz toga vremena potječu povijesni podaci o velikim hodočašćima u Loreto iz svih europskih zemalja.

Prvotna svrha znanstvenoga skupa bila je prikazati dosadašnje stanje znanstvenih istraživanja o čudesnoj pojavnosti Loreta i produbiti marijansku pobožnost u europskim zemljama, koja se iz Loreta proširila po Europi. Valja naglasiti da je u sedam stotina godina postojanja to bio prvi znanstveni skup o Svetištu u Loretu, koji je želio obuhvatiti sva istraživanja od početaka Loretskog svetišta u povijesnim izvorima i literaturi, što je tijekom stoljeća o toj pojavnosti napisana.

Znanstveni skup po prvi je put ujedinio povjesničare, teologe te različite istraživače na području crkvenih i humanističkih znanosti, kako bi iznijeli saopćenja o počecima, povijesnom tijeku i duhovnoj ulozi Svetišta, što čuva Djevičinu kuću. Na znanstvenom skupu, održanom uz poštovanje najstrožih znanstvenih mjerila, održano je mnogo važnih i izvornih saopćenja, što predstavljaju veliki doprinos upoznavanju najpoznatijeg i najvažnijeg marijanskog Svetišta u Italiji. To je znak da su se znanstvena istraživanja o vjerskoj pojavnosti Svetišta u Loretu razmahala, što je vidljivo u zadnjih tridesetak godina, a naročito od 1985. do 1995. godine. Baš su ta znanstvena postignuća omogućila i dala strogu znanstvenu ozbiljnost spomenutom znanstvenom skupu. Na njemu su sudionici govorili zbiljski, istinito i stvarno, ne iskrivljujući ili mijenjajući zbiljsku narav Svetišta, ne svodeći ga na društvenu,

političku ili krajevnu povijest, na povijest Crkve, na povijest kolektivnog mentaliteta ili psihologije. Znanstveni skup je, naime, progovorio, opisao, istražio i u zbornik radova sazeo saznanja o Loretu kao osobitoj vjerskoj pojavnosti.

Teme saopćenja bile su različite. *Postanci marijanskih svetišta, slučaj Loreto* bio je temeljni uvod u svekoliki znanstveni skup. U tom je uvodnom saopćenju obrađen metodološki pristup pojavnosti Svetišta i njegova usporedba s drugim marijanskim svetištima. U tom je saopćenju donesen pregled povijesti Svetišta, opisana je uloga rimskih papa u njegovu razvitku, a naglašeno je i njegovo ekumensko obilježje, budući da je ono stjecište i raskrižje mnogih kultura, civilizacija i religija. Dalja je tema bila *Loreto i otajstvo Utjelovljenja*. S povijesno-vjerskog gledišta to je saopćenje zapravo komentar pisma pape Ivana Pavla II. loretskom nadbiskupu Macchiju i predsjedavajućem Ambrozijanske zaklade Pavla VI, u kojemu je loretska "relikvija" predočena kao "ikona", "ne apstraktne istine, nego jednoga događaja i jednoga otajstva, Utjelovljenja Riječi". Ta "ikona" je posvećena vjerom i pobožnošću hodočasnika kroz stoljeća. Znakovite su riječi pape Ivana Pavla II. u zaključku njegova pisma loretskom nadbiskupu: "Ostavljamo stoga, kako i dolikuje, punu slobodu povijesnog istraživanja o porijeklu i počecima Svetišta i lauretanske predaje. No s pravom smijemo ustvrditi, da se važnost toga Svetišta ne mjeri samo na temelju onoga na čemu počiva, nego i na temelju onoga, što je kroz povijest postiglo na vjerskom području". *Spomen Istoka u srednjovjekovnoj zapadnoj predaji – slučaj Nazaret*, tema je koja govori o venetskim i venecijanskim znanstvenim radovima i tragovima kršćanskoga istoka. O marijanskoj pobožnosti u 12. i 13. stoljeću – teološke sastavnice i gledišta pobožnosti te o pobožnosti Mariji i vjerskom životu žena u crkvenim redovima 12. i 13. stoljeća, govore dva saopćenja u zborniku radova sa spomenutoga znanstvenoga skupa. Loreto je svjedočanstvo vjere u Europi i u svijetu. Stoga je jedna od tema bila marijanska ukazanja i počeci Loretskog svetišta, a opisana je i loretska predaja tijekom stoljeća. Dalja tema je biskupi Recanatija i upravitelji Svete Kuće – sukobi oko jurisdikcije u Loretu. Iskopine u Svetoj Kući u Loretu i pitanje postanka, jedna je arheološka tema. Budući da je znanstveni skup obuhvatio sve teme, što osvjetljuju Svetište, nalazi se i jedna pod naslovom *Cehovske udruge u prvoj polovici 16. stoljeća*, zatim *Loreto grad-svetište i rudnik umjetnosti*. Dalja tema govori o papama i Loretu, zatim o Loretu u duhovnoj isusovačkoj književnosti, o franjevcima konventualcima u Loretu, o Loretu i kapucinima kao čuvarima i duhovnicima Loretskog svetišta. Posebna tema govori o hodočasnici i hodočasničkim zavjetima, a posebice se analiziraju hodočasnički zavjetni darovi kao izvršenje jednog oporučnog zapisa. Obrađuju se i upute što se daju hodočasnici u Loreto te govori o ikonografiji Svete Kuće u Loretu.

Kad je riječ o loretskom štovanju u Europi, zapaženo je bilo priopćenje dr. Josipa Kolanovića, ravnatelja Hrvatskog državnog arhiva u Zagrebu. On je govorio

o štovanju Majke Božje Loretske u Hrvatskoj i o Marijanskom svetištu na Trsatu. Tema je njegova izlaganja bila povezanost dviju obala Jadranskoga mora i lauretansko štovanje u Hrvatskoj. Korijeni te pobožnosti, prema Kolanoviću, nalaze se u trgovačkim vezama koje od 13. stoljeća postoje između dviju obala Jadrana. Dvije trećine, naime, trgovine s dalmatinske obale odvijalo se s Ankonitanskom Markom. Kolanović spominje velike migracije i kretanje stanovništva između jedne i druge obale, govori o velikom broju Hrvata u Ankonitanskoj Marki te konstatira postojanje mnogih bratovština "Schiavona" u gradovima Marke, primjerice u Recanatiju i Loretu. Kolanović govori o brojnim hodočašćima u Loreto s hrvatske obale, a spominje i Hrvatski kolegij, što ga je u Loretu utemeljio papa Grgur XIII. godine 1575. Spominjući da su hrvatski biskupi posebnom porukom pozvali vjernike iz Hrvatske na nacionalno hodočašće u Loreto, Kolanović pripominje da je taj poziv bio upućen u vidu pripreme za Isusov jubilej.

Tijekom rada znanstvenoga skupa bila su otvorena mnoga pitanja, na mnoga je bilo odgovoreno, a neka još uvijek priželjkuju odgovor. Također je konstatirano da u Italiji, ali i u svijetu, postoji još mnogo povijesnih izvora, što će, kada budu proučeni, baciti novo svjetlo na povijest Loretskog svetišta. Nije li možda stiglo vrijeme da se i u Hrvatskoj postupi na sličan način glede marijanskih svetišta, posebice onoga na Trsatu, pod vidom misli pape Ivana Pavla II. u pismu loretskom nadbiskupu Macchiju, koju parafraziramo: 'Svetište se ne mjeri samo snagom povijesnih izvora i dokaza, nego i plodovima, kojima je tijekom stoljeća urodilo'?

Josip Barbarić